

ምዕራፍ አምስት

እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን ማባዛትና ማካፈል

የመማር ማስተማር ውጤቶች፡-

- የ100 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ማባዛት፡፡
- የ1,000 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ማባዛት፡፡
- የማባዛት ውጤታቸው ከ10,000 ያልበለጡ የሙሉ ቁጥሮችና የባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ብዜት መፈለግ፡፡
- እስከ 10,000 ያሉ የ10 እና የ100 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር እና በ10 ማካፈል፡፡
- እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር እና በ10 በቀሪ እና ያለቀሪ ማካፈል፡፡
- የማባዛትና የማካፈል ስሌቶችን በመጠቀም የቃላት ኘሮብሌሞችን መፍታት፡፡

5.1 የ100 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ማባዛት

የሙሉ ቁጥሮችን የ100 ብዜት ማግኘት በምዕራፍ አንድ ተምራችኋል፡፡ የ100 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ማባዛት ደግሞ ቀጥሎ ትማራላችሁ፡፡

ተግባር 5.1

በግል የሚሠራ

1. በዜሮና በ1200 መካከል የሚገኙ የ100 ብዜቶችን በቅደም ተከተል ዘርዝሩ፡፡
2. “ሀ” የ100 ብዜት ሙሉ ቁጥር ቢሆን፤ $ሀ \times 1$ ምን አይነት ሙሉ ቁጥር ይሆናል?

ለ. $3000 \times 3 = (3 \times 3) \times 1000 \rightarrow$ በሺ ቤት የሚገኘውን መጀመሪያ ማባዛት
 $= 9 \times 1000$
 $= 9000$

ማስታወሻ

ከ 10,000 ያነሱና የ1000 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች በቀላሉ አባዝቶ ውጤቱን ለማግኘት፤

በሺ ቤት የሚገኘውን ሆሄ በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር አባዝቶ ከሚገኘው ውጤት በስተቀኝ ሦስት ዜሮዎችን መጻፍ ነው።

መልመጃ ለ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. 2×2000

ለ. 3×2000

ሐ. 2×3000

መ. 2×5000

ሠ. 1×7000

ረ. 1×8000

2. የሚከተለውን የአብዥ ሰንጠረዥ አሟሉ።

×	6	7	8	9
1000				9000

3. የሚከተሉትን የአብዥ ሰንጠረዦች አሟሉ።

ሀ.

×	5	4
1000		
2000		

ለ.

×	3
1000	
2000	
3000	

ሐ.

×	2
1000	
2000	
3000	
4000	
5000	

5.3 የማባዛት ውጤታቸው ከ10,000 ያልበለጡ የሙሉ ቁጥሮችና የባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ብዜት

የ100 ብዜቶችንና የ1000 ብዜቶችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥር ማባዛት ቀደም ባሉት ምዕራፎች ተምራችኋል። በመቀጠል ደግሞ ባለ 2 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥር ማባዛትን ትማራላችሁ።

ተግባር 5.3

የሚከተሉትን አባዙ።

ሀ. 33×3

ለ. 45×2

ከላይ የተሰጡትን የማባዛት ጥያቄዎች በተለያዩ መንገዶች ሞክራችሁ ሊሆን ይችላል። ይህም ባለሁለት ሆሄ ቁጥሮችን ደጋግሞ በመደመር ወይም ሆሄዎችን በቤት በቤታቸው አባዝቶ ውጤቱን በመፃፍ ሊሆን ይችላል።

ከዚህ ቀጥሎ የቀረበው ምሳሌና ማስታወሻ ሆሄዎችን በቤት በቤታቸው አባዝቶ ውጤት ማግኘትን የሚያሳዩ ናቸው።

ምሳሌ 5.3

የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $\begin{array}{r} 23 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

ለ. $\begin{array}{r} 42 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$

መፍትሄ፡-

ሀ. $\begin{array}{r} 23 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$ - መጀመሪያ የአንድ ቤት ሆሄውን 3ን በ3 ማባዛትና ውጤቱን በአንድ ቤት ስር መፃፍ፡-

$3 \times 3 = 9$

- ከዚያም የ10 ቤት ሆሄውን ማባዛትና ውጤቱን በ10 ቤት ስር መፃፍ፡- $3 \times 2 = 6$

ስለዚህ $\begin{array}{r} 23 \\ \times 3 \\ \hline 69 \end{array}$ ይሆናል።

ለ. $\begin{array}{r} 42 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$ - መጀመሪያ የአንድ ቤት ሆሄውን 2 ን በ 4 ማባዛትና ውጤቱን በአንድ ቤት ስር መፃፍ፡-

$4 \times 2 = 8$

- ከዚያም የ10 ቤት ሆሄውን ማባዛትና ውጤቱን በ10 እና በ100 ቤት ስር መፃፍ፡- $4 \times 4 = 16$

ስለዚህ $\begin{array}{r} 42 \\ \times 4 \\ \hline 168 \end{array}$ ይሆናል።

ማስታወሻ

ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች በባለ አንድ ሆሄ ሙሉ ቁጥር ሲባዙ (አለኝታ የሌለበት)

- መጀመሪያ የአንድ ቤት ሆሄን አባዝቶ የሚገኘውን ውጤት በ1 ቤት መፃፍ፡-
- ቀጥሎ የ10 ቤት ሆሄን አባዝቶ ውጤቱን በ10 ቤት ወይም በ10 እና በ100 ቤቶች መፃፍ።

መልመጃ ሐ

የሚከተሉትን አባዙ።

ሀ. $\begin{array}{r} 24 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$

ለ. $\begin{array}{r} 33 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

ሐ. $\begin{array}{r} 44 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$

መ. $\begin{array}{r} 22 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$

$$\begin{array}{r} \text{ሠ.} \quad 53 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ረ.} \quad 74 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሰ.} \quad 82 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሸ.} \quad 31 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቀ.} \quad 62 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቤ.} \quad 93 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ተ.} \quad 81 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቸ.} \quad 73 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

ማስታወሻ

- ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር በአለኝታ ሲባዙ:-
- የአንድ ቤት ሆሄን አባዝቶ ከሚገኘው ውጤት የአንድ ቤት ሆሄውን በአንድ ቤት ፅፎ የ10 ቤት ሆሄውን አለኝ ብሎ ማቆየት።
- ቀጥሎ የ10 ቤት ሆሄውን አባዝቶ ውጤቱን አለኝ ከተባለው ጋር መደመር እና መልሱን በ10 ቤት ስር ወይም በ10 እና በ100 ቤት ስር መጻፍ።

ምሳሌ 5.4:- የሚከተሉትን አባዙ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ.} \quad 24 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ.} \quad 34 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

መፍትሄ:-

$$\begin{array}{r} \text{ሀ.} \quad 24 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

- መጀመሪያ የአንድ ቤት ሆሄውን ማባዛት:- $4 \times 3 = 12$ “2”ን በአንድ ቤት ስር ፅፎ፤ የ10 ቤት ሆሄውን “1”ን አለኝ ብሎ ማቆየት፤
- ቀጥሎ የ10 ቤት ሆሄውን 2ን በ3 ማባዛት:- $2 \times 3 = 6$ ውጤቱን “6”ንና አለኝ ያልነውን መደመር:- $6 + 1 = 7$ - ይህንንም በ10 ቤት መጻፍ።

$$\begin{array}{r} \text{ሰለዚህ} \quad 24 \\ \times 3 \\ \hline 72 \end{array} \text{ ይሆናል።}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ.} \quad 34 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

- መጀመሪያ የአንድ ቤት ሆሄውን 4ን በ4 ማባዛት:- $4 \times 4 = 16$ “6”ን በአንድ ቤት ስር መጻፍ፤ የ10 ቤት ሆሄውን “1”ን ደግሞ አለኝ ብሎ ማቆየት፤
- ቀጥሎ የ10 ቤት ሆሄውን 3ን በ4 ማባዛት:- $3 \times 4 = 12$ ውጤቱን “12”ንና አለኝ ያልነውን መደመር:- $12 + 1 = 13$ - ይህንንም በ10 ቤትና በ100 ቤት ስር መጻፍ።

$$\begin{array}{r} \text{ሰለዚህ} \quad 34 \\ \times 4 \\ \hline 136 \end{array} \text{ ይሆናል።}$$

መልመጃ መ

የሚከተሉትን አባዙ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ.} \quad 26 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ.} \quad 36 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሐ.} \quad 45 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{መ.} \quad 53 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሠ. } 67 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ረ. } 59 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሰ. } 88 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሸ. } 76 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቀ. } 47 \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቤ. } 56 \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ተ. } 65 \\ \times 9 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ቸ. } 93 \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

ሦስት ሆሄ ያላቸውን ሙሉ ቁጥሮች አንድ ሆሄ ካላቸው ሙሉ ቁጥሮች ጋር ማባዛት

ከዚህ በፊት ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ አንድ ሆሄ ሙሉ ቁጥር ማባዛት ተምራችኋል። የተማራችሁትን መሠረት በማድረግ ባለሶስት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለአንድ ሆሄ ሙሉ ቁጥር ማባዛት ደግሞ አሁን ትማራላችሁ።

ተግባር 5.4

ጥንድ ጥንድ በመሆን ስሩ።

1. ትንሹ ባለ ሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥር በ5 ሲባዛ ውጤቱ ስንት ይሆናል?
2. የሚከተለውን የማባዛት ሂደት ተመልክቱና ለመጨረሻው መልስ ዓፋ።

$$7 \times 5 = 35$$

$$70 \times 5 = 350$$

$$700 \times 5 = ?$$

ማስታወሻ

ሦስት ሆሄ ያላቸው ሙሉ ቁጥሮች አንድ ሆሄ ካላቸው ሙሉ ቁጥሮች ጋር ያለ አለኝታ ሲባዙ አስራሩ ፡- በቤት በቤታቸው ማባዛትና ውጤቱንም በቤት በቤታቸው ስር መጻፍ ነው።

ምሳሌ 5.5:- የሚከተሉትን አባዙ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } 232 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } 432 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

መፍትሔ

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } 232 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$$

በቤት በቤታቸው አባዝቶ ውጤቱንም በቤት በቤታቸው ስር መጻፍ፡-

$$2 \times 2 = 4 \text{ ----- } 4ን \text{ በ1 ቤት መጻፍ}$$

$$2 \times 3 = 6 \text{ ----- } 6ን \text{ በ10 ቤት መጻፍ}$$

$$2 \times 2 = 4 \text{ ----- } 4ን \text{ በ100 ቤት መጻፍ}$$

$$\begin{array}{r} \text{ስለዚህ } 232 \\ \times 2 \\ \hline 464 \end{array} \text{ ይሆናል።}$$

ለ. $\begin{array}{r} 432 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$ በየቤታቸው ማባዛትና ውጤቱንም በየቤታቸው ስር መጻፍ፡-

$3 \times 2 = 6$ ----- 6ን በ1 ቤት ስር መጻፍ

$3 \times 3 = 9$ ----- 9ን በ10 ቤት ስር መጻፍ

$3 \times 4 = 12$ ----- 12ን በ100 ቤትና በሺ. ቤቶች መጻፍ

ስለዚህ $\begin{array}{r} 432 \\ \times 3 \\ \hline 1296 \end{array}$ ይሆናል።

መልመጃ ሠ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $\begin{array}{r} 434 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$

ለ. $\begin{array}{r} 321 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

ሐ. $\begin{array}{r} 142 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$

ሰ. $\begin{array}{r} 813 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

መ. $\begin{array}{r} 711 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$

ሠ. $\begin{array}{r} 633 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

ረ. $\begin{array}{r} 521 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$

2. ትንሹ ባለ ሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥር በ9 ሲባዛ የሚገኘው ውጤት ስንት ነው?

ማስታወሻ

ሦስት ሆሄ ያላቸውን ሙሉ ቁጥሮች አንድ ሆሄ ካላቸው ሙሉ ቁጥሮች ጋር በአለኝታ ስታባዙ፡-

- የአንድ ቤት ሆሄን አባዝቶ ከሚገኘው ውጤት የአንድ ቤት ሆሄውን በአንድ ቤት ስር ፅፎ በ10 ቤት የሚገኘውን ሆሄ አለኝ ብሎ ማቆየት፤
- ቀጥሎ የ10 ቤት ሆሄውን ማባዛት። ውጤቱን “አለኝ” ከተባለው ጋር መደመር። ከተደመረ በኋላ የተገኘውን ውጤት በ10 ቤት ስር መጻፍ፤
- በመጨረሻ የ100 ቤት ሆሄውን ማባዛት። በአለኝታ የቆየ ካለ ከውጤቱ ጋር ደምሮ በ100 ቤት ወይም በ100 ቤትና በ1000 ቤት ስር መጻፍ።

ምሳሌ 5.6፡- የሚከተሉትን አባዙ።

ሀ. $\begin{array}{r} 126 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$

ለ. $\begin{array}{r} 653 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$

መፍትሄ፡-

ሀ. $\begin{array}{r} 126 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$ - እንደሚከተለው በቤት በቤታቸው ማባዛት፡-

$5 \times 6 = 30 \rightarrow$ “0”ን በ1 ቤት ስር ፅፎ “3”ን በአለኝ ታ ወይም በተሸጋሪነት ማቆየት፤

$5 \times 2 = 10 \rightarrow$ “10”ን አለኝ ካልነው ከ3 ጋር መደመር፡- $10 + 3 = 13$ “3”ን በ10 ቤት ስር መጻፍና “1”ን በአለኝ ማቆየት፤

$5 \times 1 = 5 \rightarrow$ “5”ን በአለኝታ ካቆየነው ከ “1” ጋር መደመር $5 + 1 = 6$ ስለሆነም “6”ን በመቶ ቤት ስር መጻፍ።

ስለዚህ $\begin{array}{r} 126 \\ \times 5 \\ \hline 630 \end{array}$ ይሆናል።

ለ. $\begin{array}{r} 653 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$ - እንደሚከተለው በቤት በቤታቸው አባዝቶ በአለኝታ የሚቆዩትን ሆሄዎች

መደመርና መልሱን ማግኘት፡-

$4 \times 3 = 12 \rightarrow$ “2”ን በ1 ቤት ስር መጻፍና “1”ን በአለኝ ማቆየት፤

$4 \times 5 = 20 \rightarrow$ “20”ን ከ“1” ጋር መደመር፡- $20 + 1 = 21$ “1”ን በ10 ቤት ስር ፅፎ “2”ን በአለኝ ማቆየት፤

$4 \times 6 = 24 \rightarrow$ “24”ን በአለኝታ ካቆየነው ከ “2” ጋር መደመር $24 + 2 = 26$ “6”ን በ100 ቤትና “2”ን በ1000 ቤት ስር መጻፍ።

ስለዚህ $\begin{array}{r} 653 \\ \times 4 \\ \hline 2612 \end{array}$ ይሆናል።

መልመጃ ረ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $\begin{array}{r} 375 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$

ለ. $\begin{array}{r} 406 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$

ሐ. $\begin{array}{r} 527 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$

ሰ. $\begin{array}{r} 348 \\ \times 9 \\ \hline \end{array}$

መ. $\begin{array}{r} 626 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$

ሠ. $\begin{array}{r} 723 \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$

ረ. $\begin{array}{r} 127 \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$

2. ትልቁ ባለ ሦስት ሆሄ መሉ ቁጥር በ7 ሲባዛ ውጤቱ ስንት ይሆናል?

ማባዛትን የያዙ ቀለል ያሉ የቃላት ኘሮብሌሞችን መፍታት

እስከ አሁን የተማራችሁትን የማባዛት አስራር ተጠቅማችሁ ለቃላት ኘሮብሌሞች መፍትሔ መፈለግ ቀጥሎ ትማራላችሁ።

ተግባር 5.5

ለሚከተሉት የቃላት ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን መፍትሔ ፈልጉ።

- የአንድ ትምህርት ቤት ርዕሰ መምህር ለ4 ጎበዝ ሴት ተማሪዎች ደብተር መሸለም ፈለገ። ለእያንዳንዳቸው 15 ደብተሮችን ለመስጠት ርዕሰ መምህሩ ስንት ደብተሮች ያስፈልጉታል?

- 2. ይልማ አምስት የማንጎ ችግኝ መደቦች አሉት። በእያንዳንዱ መደብ 23 ችግኞች አሉ። ይልማ በጠቅላላው ስንት የማንጎ ችግኝ አሉት?

የማንጎ ችግኝ መደብ

ማስታወሻ

ለቃላት ንግግሮች መፍትሔ ስትፈልጉ ከዚህ በፊት እንደተማራችሁት፡- መጀመሪያ ጥያቄዎችን ደጋግሞ በማንበብ መረዳት ያስፈልጋል። ቀጥሎ በጥያቄው ውስጥ የተሰጡትን መረጃዎች ተጠቅሞ የተጠየቀውን መፈለግ። በመጨረሻ የተገኘውን መልስ ማረጋገጥ ተገቢ ይሆናል።

መልመጃ ሰ

የሚከተሉትን የቃላት ንግግሮች መፍትሔ ፈልጉ።

- 1. አበበ ኮትና ሱሪ ለማሰፋት 3 ሜትር ጨርቅ ያስፈልገዋል። የአንዱ ሜትር ጨርቅ ዋጋ 120 ብር ነው። አበበ ሶስት ሜትር ጨርቅ ለመግዛት ስንት ብር ያስፈልገዋል?

በሜትር የሚሸጡ ጥቅል ጨርቅ

- 2. ለአንድ ትምህርት ቤት ቤተ-መጻሕፍ አገልግሎት የሚውሉ 6 የሂሳብ መጻሕፍት ተገዝተዋል። የአንዱ መጻሕፍ ዋጋ 115 ብር ቢሆን የስድስቱ መጻሕፍት ጠቅላላ ዋጋ ስንት ይሆናል?
- 3. አቶ አህመድ የቡና ነጋዴ ናቸው። ሰኞ 4 ኩንታል ቡና ሸጡ። የአንዱ ኩንታል ቡና ዋጋ 850 ብር ነው። አቶ አህመድ 4ቱን ኩንታል ቡና ሲሸጡ በጠቅላላው የሚያገኙት ስንት ብር ነው?
- 4. አንድ የእግር ኳስ ቡድን 5 ኳሶችን ለመግዛት ይፈልጋል። የአንዱ እግር ኳስ ዋጋ 240 ብር ቢሆን 5 ኳሶችን ለመግዛት ስንት ብር ያስፈልጋል?
- 5. አንድ ባለሀብት በ8 ትምህርት ቤቶች ለሚማሩ ረዳት ለሌላቸው ተማሪዎች ደብተሮች ገዝተው ለማከፋፈል ፈለጉ። ለእያንዳንዱ ትምህርት ቤት 320 ደብተሮች ቢሰጡ፤ በጠቅላላ ስንት ደብተሮችን ይሰጣሉ?

5.4 እስከ 10,000 ያሉ የ10 እና የ100 ብዙቶችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮችና በ10 ማካፈል

በምዕራፍ አንድ እስከ 100 ያሉ ሙሉ-ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር ማካፈል ተምራችኋል። በተካፋይ፣ አካፋይና ድርሻ መካከል ያለውን ዝምድናም ታስታውሳላችሁ። አሁን ደግሞ እስከ 10,000 ያሉ የ10 እና የ100 ብዙት ቁጥሮችን በ10 ማካፈል ትማራላችሁ።

ተግባር 5.6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን ስሩ።

1. 50 ጠጠሮች በ10 እኩል ቦታ ቢመደቡ በእያንዳንዱ ምድብ ስንት ጠጠሮች ይኖራሉ?
2. አንድ ትምህርት ቤት በሽልማት ወቅት 160 ደብተሮችን ለ10 ጎበዝ ተማሪዎች እኩል ቢያካፍላቸው፣ ለእያንዳንዳቸው ስንት ስንት ደብተሮች ይደርሳቸዋል?
3. አንድ የህብረት ስራ ማህበር 300 እንቁላል ጣይ ዶሮዎችን ገዝቶ ለ10 የማህበሩ አባላት እኩል አከፋፈለ። ለአንዱ የማህበር አባል ስንት ዶሮዎች ደረሱት?

የተግባሩን ሦስት ጥያቄዎች ስትሰሩ ምን አይነት አጭር የአሰራር ስልት አገኛችሁ? ከጓደኞቻችሁ ጋር ተጨማሪ ውይይት በማድረግ የምትደርሱበትን ስምምነት ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ምሳሌ 5.7:- የሚከተሉትን አስሉ።

- ሀ. $80 \div 10$ ለ. $3600 \div 10$ ሐ. $3040 \div 10$

መፍትሔ:-

- ሀ. $80 \div 10 = 8$ ምክንያቱም 80 የ10 ብዙት ነው። 80ን ለ10 አካፍለን የምናገኘው ውጤት ከ80 ላይ “0”ን በመተው የምናገኘው ቁጥር ነው።
- ለ. 3600 የ100 ብዙት ነው። 3600ን ለ10 አካፍለን የምናገኘው ውጤት ከ3600 በአንድ ቤት የሚገኘውን “0” በመተው ነው።
ስለዚህ $3600 \div 10 = 360$ ይሆናል።
- ሐ. $3040 \div 10 = 304$ ምክንያቱም $3040 = 304 \times 10$

ማስታወሻ

የ10 ወይም የ100 ብዙት የሆነን ቁጥር ለ10 በማካፈል የሚገኘው ውጤት የቁጥሩን የ1 ቤት ሆሄ “0”ን በመተው የሚገኘው ቁጥር ነው። በማካፈል የሚገኘን ውጤት በማባዛት ማረጋገጥ ይቻላል።

መልመጃ ሽ

የሚከተሉትን አካፍሎና፣ መልሳችሁን በማባዛት አረጋግጡ።

ሀ. $10 \div 10 =$ _____	ለ. $100 \div 10 =$ _____	ሐ. $150 \div 10 =$ _____
$20 \div 10 =$ _____	$300 \div 10 =$ _____	$550 \div 10 =$ _____
$30 \div 10 =$ _____	$400 \div 10 =$ _____	$870 \div 10 =$ _____
$50 \div 10 =$ _____	$600 \div 10 =$ _____	$4300 \div 10 =$ _____
$70 \div 10 =$ _____	$800 \div 10 =$ _____	$8080 \div 10 =$ _____
$80 \div 10 =$ _____	$900 \div 10 =$ _____	$9900 \div 10 =$ _____
$90 \div 10 =$ _____		

እስከ 10,000 ያሉ የ10 እና የ100 ብዜት ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር በቀሪና ያለ ቀሪ ማካፈል

እስከ 10,000 ያሉ የ10 እና የ100 ብዜት ሙሉ ቁጥሮችን በ10 ማካፈል ተምራችኋል። አሁን ደግሞ ብዜቶችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር በቀሪና ያለቀሪ ማካፈል ትማራላችሁ።

ተግባር 5.7

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን ስሩ። መልሳችሁንም አረጋግጡ።

- ሀ. 30 ጠጠሮች ስድስት ቦታ እኩል ቢመደቡ፣ በእያንዳንዱ ምድብ ስንት ጠጠሮች ይኖራሉ?
  - ለ. 300 ጠጠሮች ስድስት እኩል ቦታ ቢመደቡ፣ በእያንዳንዱ ምድብ ስንት ጠጠሮች ይኖራሉ?
  - ሐ. 3000 ጠጠሮች ስድስት እኩል ቦታ ቢመደቡ፣ በእያንዳንዱ ምድብ ስንት ጠጠሮች ይኖራሉ?
- የ “ሀ”ን፣ የ “ለ”ን እና “ሐ”ን ጥያቄዎች ስትመልሱ የተጠቀማችሁበት ቀላል መንገድ ካለ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ማስታወሻ

ሀ፣ ለ እና መ ሙሉ ቁጥሮች ቢሆኑና $ሀ \div ለ = መ$ እውነት ከሆነ
 $ሀ = መ \times ለ$ ሁልጊዜ እውነት ነው።
 “ሀ” ተካፋይ፣ “ለ” አካፋይ፣ “መ” ድርሻ ይባላሉ።
 $ተካፋይ = (ድርሻ) \times (አካፋይ)$

ምሳሌ 5.8፦ የሚከተሉትን አስሉ። መልሳችሁንም በማባዛት አረጋግጡ።

- ሀ. $80 \div 4$
- ለ. $300 \div 5$

መፍትሔ:-

ሀ. $80 \div 4 = 20$ ምክንያቱም $80 = 20 \times 4$ በመሆኑ ነው። ስለዚህ ተካፋይ = 20፣
አካፋይ = 4 እና ድርሻ = 20 ናቸው።

ለ. $300 \div 5 = 60$ ምክንያቱም $300 = 60 \times 5$ ፣ ተካፋይ = 60፣ አካፋይ = 5 እና ድርሻ=60 ናቸው።

የማካፈል ውጤት በማባዛት ይረጋገጣል። ስዚህ ማካፈል የማባዛት ግልብጥ ስሌት ነው ይባላል። እንዲሁም ማባዛት የማካፈል ግልብጥ ስሌት ነው ይባላል።

መልመጃ ቀ

1. የሚከተሉትን አስሉ። መልሳችሁን በማባዛት አረጋግጡ።

ሀ. $70 \div 7$

ለ. $90 \div 3$

ሐ. $120 \div 4$

መ. $150 \div 5$

ሠ. $400 \div 8$

ረ. $660 \div 6$

ሰ. $7200 \div 9$

ሸ. $4500 \div 3$

2. የሚከተሉትን አስሉ። ለእያንዳንዳቸው ተካፋዮችን፣ አካፋዩን እና ድርሻውን ለይታችሁ በደብተራችሁ ላይ ፃፉ።

ሀ. $720 \div 8$

ለ. $210 \div 3$

ሐ. $2700 \div 9$

መ. $5400 \div 5$

ሠ. $3500 \div 7$

ረ. $480 \div 6$

ማስታወሻ

ሀ፣ ለ፣ መ እና በ ሙሉ ቁጥሮች ቢሆኑና $ሀ \div ለ = መ$ ሆኖ ቀሪ በ ከሆነ
 $ሀ = ለ \times መ + በ$ ሁልጊዜ እውነት ነው።

ምሳሌ 5.9:- የሚከተሉትን አስሉ። መልሱንም አረጋግጡ።

ሀ. $80 \div 3 = 26$ ቀሪ 2 ምክንያቱም $80 = 26 \times 3 + 2$ ነው።

ለ. $120 \div 7 = 17$ ቀሪ 1 ምክንያቱም $120 = 17 \times 7 + 1$ ነው።

ሐ. $115 \div 9 = 12$ ቀሪ 7 ምክንያቱም $115 = 12 \times 9 + 7$ ነው።

መልመጃ በ

1. የሚከተሉትን አስሉ። መልሳችሁን በማባዛት አረጋግጡ።

ሀ. $50 \div 6$

ሐ. $250 \div 3$

ሠ. $8000 \div 9$

ለ. $90 \div 4$

መ. $400 \div 7$

ረ. $700 \div 8$

2. አንድ ሙሉ ቁጥር ለ 6 ሲካፈል ድርሻው 83 ቀሪው ደግሞ 2 ነው። ቁጥሩ ስንት ነው?

5.5 እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች እና በ10 በቀሪና ያለቀሪ ማካፈል

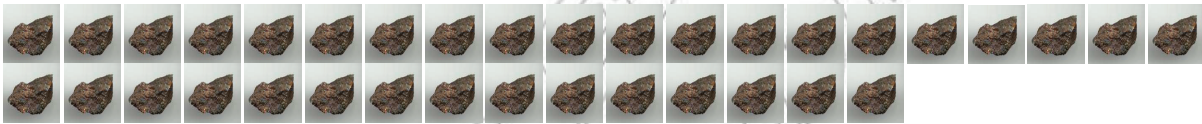
ስለ ማካፈል እስከ አሁን የተማራችሁትን መሠረት በማድረግ እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ማካፈል ትማራላችሁ። መጀመሪያ ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ቀጥሎ ደግሞ ባለ 3 እና ባለ 4 ሆሄ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ማካፈል ትማራላችሁ።

ባለ ሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ያለ ቀሪ ማካፈል

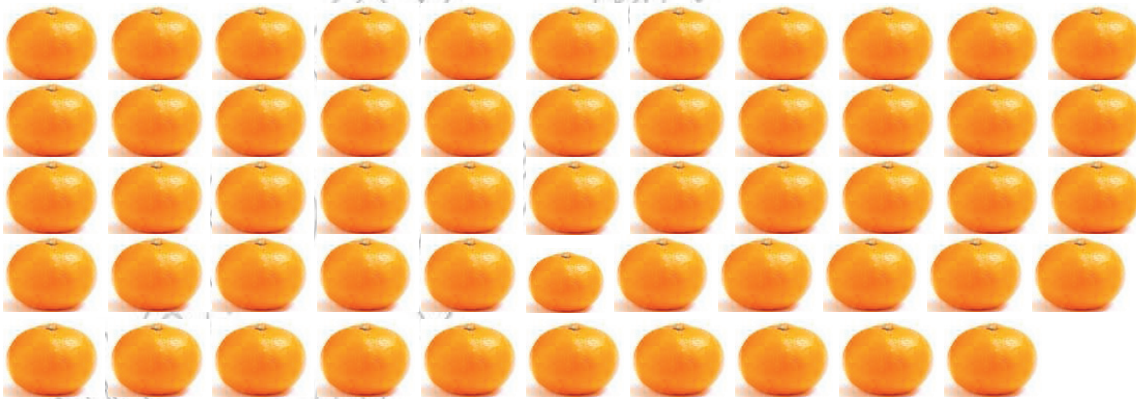
ተግባር 5.8

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ ስሩ።

1. 35 ጠጠሮችን 7 እኩል ቦታ መድቡ። በአንዱ ምድብ የሚገኙ ጠጠሮች ስንት ናቸው?

2. 54 ብርቱካኖችን ዘጠኝ ልጆች እኩል ቢካፋሉ፣ የአንዱ ልጅ ድርሻ ስንት ብርቱካኖች ይሆናል?

ምሳሌ 5.10:- የሚከተሉትን ምሳሌዎች አሠራር ተመልክታችሁ በተመሳሳይ መንገድ የመልመጃ ጥያቄዎችን ሥሩ።

$$\begin{aligned}
 \text{ሀ. } 48 \div 6 &= (30+18) \div 6 \\
 &= [30 \div 6] + [18 \div 6] \\
 &= 5+3 \\
 &= 8
 \end{aligned}$$

ስለዚህ $48 \div 6 = 8$

$$\begin{aligned}
 \text{ለ. } 54 \div 9 &= (45+9) \div 9 \\
 &= 45 \div 9 + 9 \div 9 \\
 &= 5+1 \\
 &= 6
 \end{aligned}$$

ስለዚህ $54 \div 9 = 6$

መልመጃ ተ

በምሳሌ 5.10 መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች አስሉ።

ሀ. $26 \div 2$	ለ. $36 \div 3$	ሐ. $42 \div 2$	መ. $48 \div 3$
ሠ. $44 \div 4$	ረ. $64 \div 4$	ሰ. $75 \div 5$	ሸ. $66 \div 6$
ቀ. $96 \div 8$	በ. $84 \div 7$	ተ. $99 \div 9$	

ቀሪ የሚያስከትሉ ባለ ሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር ማካፈል

ተግባር 5.9

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን ሥሩ።

1. 19 እርሳሶችን 3 ልጆች እኩል ቢካፈሉ ለእያንዳንዳቸው ስንት እርሳሶች ይደርሳቸዋል?

2. አንድ የህብረት ስራ ማህበር 32 የወተት ላሞችን ለ6 የማህበሩ አባላት እኩል አከፋፈለ።

- ሀ. እያንዳንዱ የማህበር አባል ስንት ላሞች ይደርሱታል?
- ለ. ሳይከፋፈሉ የሚቀሩ ላሞች ስንት ናቸው?

ማስታወሻ

ቀሪ የሚያስከትሉ ባለ ሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች በባለ 1 ሆሄ ቁጥር ሲካፈሉ ድርሻውንና ቀሪውን በቀላሉ ለማወቅ፡-

ተካፋዩን በአካፋዩ ብዜት እና ከአካፋዩ በሚያንስ ሙሉ ቁጥር ድምር መግለፅ፣ ከዚያም የማካፈሉን ስራ በመቀጠል ድርሻና ቀሪውን ማግኘት።

ምሳሌ 5.11፡- የሚከተሉትን አስሉ።

- ሀ. $27 \div 4$
- ለ. $32 \div 5$

መፍትሄ፡-

$$\begin{aligned}
 \text{ሀ. } 27 \div 4 &= (24+3) \div 4 \rightarrow \text{"27"} \text{ን በ4 ብዜትና ከ4 በሚያንስ ሙሉ ቁጥር ድምር መግለፅ፡} \\
 &= (24 \div 4) + (3 \div 4) \\
 &= 6 + (3 \div 4) \rightarrow \text{"3"} \text{ ከ4 ስለሚያንስ "3"} \text{ን ለ4 ማካፈል ተግባራዊ አይሆንም፣} \\
 &= 6 \text{ ቀሪ } 3 \\
 \text{ስለዚህ } 27 \div 4 &= 6 \text{ ቀሪ } 3
 \end{aligned}$$

ለ. $32 \div 5 = (30+2) \div 5 \rightarrow$ በምሳሌ “ሀ” አሰራር መሠረት ሲሰራ
 $= (30 \div 5) + (2 \div 5)$
 $= 6 + (2 \div 5)$
 $= 6$ ቀሪ 2   ስለዚህ $32 \div 5 = 6$ ቀሪ 2

መልመጃ ቸ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $12 \div 5$	ለ. $16 \div 3$	ሐ. $17 \div 2$	መ. $19 \div 4$
ሠ. $22 \div 6$	ረ. $29 \div 7$	ሰ. $45 \div 8$	ሸ. $58 \div 9$

2. አንድ ባለ ሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥር ለ7 ሲካፈል ድርሻው 8 ቀሪው ደግሞ 3 ቢሆን ቁጥሩ ስንት ነው?

ባለ 3 እና ባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥሮች ማካፈል

ባለ ሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥር ማካፈል ተምራችኋል። በማካፈል የሚገኝን ውጤት በማባዛት ማረጋገጥ ትችላላችሁ። አሁን ደግሞ ሌላ የማካፈል አሰራር ትማራላችሁ።

ምሳሌ 5.12 የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $246 \div 2$	ለ. $563 \div 5$

መፍትሄ፡-

ሀ. $246 \div 2 \rightarrow$ የሚለውን አፃፍ 2 ላይ 246 አድርጎ መፃፍ ይቻላል።
 የማካፈል ስራ የሚጀምረው ከተካፋዩ ቁጥር በስተግራ ካለው ሆሄ ነው።

123	
2	246 - 2 ለ2 ሲካፈል ድርሻው 1 ነው። “1”ን ከምልክቱ ላይኛው ቦታ መፃፍ።
-2	- “1”ን በ2 አባዝቶ ከ2 ግርጌ መፃፍና መቀነስ። $2-2=0$
4	- ከቀነስን በኋላ “4”ን በቤቱ ከመስመሩ በታች መፃፍ
-4	- “4”ን ለ2 ማካፈልና ድርሻውን ከውጤት መፃፈያው ከ “1” በስተቀኝ መፃፍ
6	- “2”ን በ2 አባዝቶ ከ4 ላይ መቀነስ $4-(2 \times 2)=0 = 4-4 = 0$
-6	- ከተካፋዩ ያለውን “6”ን ከመስመሩ በታች በቤቱ አውርዶ መፃፍ።
0	- “6”ን ለ2 ማካፈልና ድርሻውን ከውጤት መፃፈያ ቦታ ላይ ከ “12” በስተቀኝ መፃፍ። $6 \div 2 = 3$
	- “3”ን በ2 አባዝቶ ከ6 ላይ መቀነስ $6-6=0$

ስለዚህ $246 \div 2 = 123$

ለ. $563 \div 5$

$$\begin{array}{r} 112 \\ 5 \overline{) 563} \\ \underline{-5} \\ 6 \\ \underline{-5} \\ 13 \\ \underline{-10} \\ 3 \end{array}$$

አሰራሩ እንደ ምሳሌ 5.12 “ሀ” ነው።

3 በመጨረሻ ተቀንሱ የተገኘው ውጤት “3” ከ5 ስለሚያንስ “3” ቀሪ ይሆናል።
ስለዚህ $563 \div 5 = 112$ ቀሪ 3

መልመጃ ነ

የሚከተሉትን አስሉ። መልሳችሁንም አረጋግጡ።

ሀ. $695 \div 2$

መ. $364 \div 5$

ሰ. $672 \div 8$

ለ. $343 \div 3$

ሠ. $585 \div 6$

ሸ. $815 \div 9$

ሐ. $252 \div 4$

ረ. $667 \div 7$

ቀ. $3232 \div 3$

እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ማካፈል የያዙ የቃላት ኘሮብሌሞችን መፍታት

እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን በባለ 1 ሆሄ ቁጥር ማካፈል ተምራችኋል። በተማራችሁት የማካፈል አሰራር ሊፈቱ የሚችሉ የቃላት ኘሮብሌሞችን አሁን ትማራላችሁ።

ምሳሌ 5.13 :- ለሚከተሉት የቃላት ኘሮብሌሞች መፍትሄ ፈልጉ፡-

1. 30 ብርቱካኖችን 6 ልጆች እኩል ቢካፈሉ፤ እያንዳንዳቸው ስንት ብርቱካኖች ይደርሳቸዋል?
2. 5 ሰራተኞች በጋራ የቀን ስራ ሰርተው ያገኙትን 565 ብር እኩል ቢካፈሉ፤ ስንት ስንት ብር ይደርሳቸዋል?

መፍትሔ፡-

1. $30 \div 6 = 5$ ስለዚህ እያንዳንዳቸው 5 ብርቱካኖች ይደርሳቸዋል።
2. $565 \div 5 = 113$

መልመጃ ን

ከዚህ በታች ለቀረቡት የቃላት ኘሮብሌሞች መፍትሔ ፈልጉ።

1. 63 ከረሜላዎች ለ7 ልጆች እኩል ቢከፋፈል ስንት ስንት ይደርሳቸዋል?
2. አንድ ነጋዴ 567 ደብተሮችን በ5 ካርቶኖች ውስጥ እኩል ከፋፍሎ ማሸግ ፈልጓል።
  - ሀ. በእያንዳንዱ ካርቶን ውስጥ ስንት ደብተሮች ታሽገዋል?
  - ለ. ያልታሸጉ (የተረፉ) ደብተሮች ስንት ናቸው?
3. የአንድ ሳሙና ዋጋ 5 ብር ነው። በ315 ብር ስንት ሳሙናዎች መግዛት ይቻላል?
4. በአንድ ፓኬት ውስጥ 6 ሻማዎችን ብቻ ማሸግ ይቻላል። 726 ሻማዎችን በስንት የሻማ ፓኬቶች ውስጥ ማሸግ ይቻላል?
5. በአንድ የችግኝ መደብ 8 ችግኞችን ብቻ መትከል ይቻላል። 776 ችግኞችን ለመትከል ስንት የችግኝ መደቦች ያስፈልጋሉ?

የምዕራፍ አምስት ማጠቃለያ

- ማንኛውም ሙሉ ቁጥር በ “0” ሲባዛ ውጤቱ “0” ነው። ማንኛውም ሙሉ ቁጥር በ “1” ሲባዛ ውጤቱ ራሱ ቁጥሩ ይሆናል።
- ባለ ሁለት ወይም ባለ ሦስት ሆኔ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 1 ሆኔ ሙሉ ቁጥሮች ጋር በአለኝታና ያለአለኝታ ሲባዙ፦
  - ✓ ከአንድ ቤት ሆኔው በመጀመር በቤት በቤታቸው ማባዛት
  - ✓ የተገኘውን ውጤት በቤት በቤት አድርጎ መጻፍ። አለኝታ ያለው ከሆነ “አለኝ” የሚባለውን ቁጥር ከሚቀጥለው የቁጥር ቤት ሆኔ ብዙት ጋር መደመር።
- የ10 ወይም የ100 ብዙት ቁጥርን ለ10 ለማካፈል በአጭሩ በቁጥሩ የ1 ቤት የሚገኘውን “0” መተው ነው።
- በማካፈል የሚገኝን ውጤት በማባዛት ማረጋገጥ ይቻላል።

